

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

החושש בשיניו ובמתניו מה מותר לעשות בשבת

(ק"א א') **משנה:** החושש בשיניו, לא יגמע בהן את החומץ (שניכר שעושה לרפואה). אבל מטבל הוא כדרכו (בחומץ), ואם נתרפא נתרפא.

והתניא: לא יגמע ופולט (שמוכח שלרפואה הוא), אבל מגמע ובולע (ובמשנה נאמר לא יגמע, משמע איסור גורף!) (ומתוך) כי תנן נמי מתניתין (לא יגמע), מגמע ופולט תנן.

(המשך **משנה:**) החושש במתניו, לא יסוך יין וחומץ (שמוכח שעושה לרפואה). אבל סך הוא את השמן. (1) ולא שמן וורד (שדמיו יקרים, ומוכח שלרפואה). (ורק) בני מלכים סכין שמן ורד על מכותיהן, שכן דרכן לסוך בחול (בלא מכה). (2) רבי שמעון אומר: כל ישראל בני מלכים הם (ומותרים בשמן וורד בכל מקום, אף בשאינו שכיח).

אמר רב: הלכה כרבי שמעון, ולא מטעמיה.

(ק"א ב') (ומבאר) דאילו רבי שמעון סבר אף על גב דלא שכיח שרי. ורב סבר אי שכיח, אין. אי לא שכיח, לא. ובאתריה דרב שכיחא משחא דוורדא (ובמקומו הוא דשרי, דסכין שמן וורד, ולא מוכחא מילתא).

שיטות הראשונים

סיכה בשמן ורד: רבינו חננאל ובה"ג, פסקו כרבי שמעון¹, ואף במקום דלא שכיח שמן ורד. הרי"ף, רמב"ם, רמב"ן, ורא"ש, פסקו הלכה כרב. ואם כן לא קיימא לן כרבי שמעון, אלא מותר לסוך רק במקום ששכיח שמן ורד, ולא מוכחא מילתא². וכן פסק השו"ע³.

החושש בשיניו, לא יגמע בהן את החומץ: למסקנה, לא יגמע חומץ ויפלוט, אבל מגמע ובולע, או מטבל בו כדרכו. וכן פסק השו"ע⁴. וכתב ריא"ז, ואם היו שיניו כואבין לו ביותר, הרי זה ספק אם מותר לגמע ולפלוט ואם לאו, שיש לספק שמא היא כמכה שלחלל (עבודה זרה כ"ח א').⁵

1. הלכך, אע"פ ששמן ורד ע"כ מרפא, אם סך הוא כדרכו ואינו מתכוין לרפואה, מותר, אע"פ שמתרפא. בין במקום ששכיח שמן ורד, בין במקום שלא שכיח. רבנו חננאל (מודפס בקי"א ב').
2. ב"י או"ח שכז, א.
3. או"ח שכז, א. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כא, כג).
4. או"ח שכח, לב. וכתב המשנ"ב (ס"ק ק) דאם יש לו צער גדול מחמת הכאב ובעבור זה נחלש כל גופו, מותר לעשות על ידו אפילו מלאכה דאורייתא. עוד כתב המשנ"ב (ס"ק קא), דאפילו לשהות (החומץ) ואח"כ יבלע אסור (שעה"צ, ס"ק עה, דמדמה לה להא דמבואר לקמיה גבי שמן, דבתוספתא מתניא גבי הדדי).
5. וכתב המשנ"ב (שכח, ס"ק קב), דהוא הדין יין שרף, ג"כ דינו כמו חומץ. אך במקום צער גדול אפשר לסמוך ביי"ש דמותר לשהותו בפיו ולבלוע אח"כ (חיי אדם). עוד כתב דהוא הדין דאסור ליתן על השן נעגעלי"ך (=ציפורן בושם) או שפירטור"ס (=כוהל, ספירט) וסובין חמין, דכל זה מוכח שהוא לרפואה, אם לא דכאיב ליה טובא שמצטער כל גופו, וכדלעיל בסעי' יז (חיי אדם). ו'בן איש חי' (שנה ב, תצוה אות ב) כתב, דאי כאיב ליה טובא, דמצטער כל גופו, שהולך בחלישות, שרי לגמוע שיכר ולפלוט, מפני שהשיכר הוא משקה גמור לכל. וראה פיסקה הבאה, גבי החושש בגרון.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

החושש בגרונו לא יערענו בשמן: כתוב בתוספתא (הובאה בברכות ל"ו א'), החושש בגרונו, לא יערענו בשמן תחילה בשבת, אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע. רש"י ורשב"ם פירשו דהיינו להשהותו⁶. אבל כשבולע לאלתר, שרי⁷. ותוספות פירשו בשם ר"י לא יערענו אפילו בבליעה בלא שהיה; שכל שתיה שאינה אלא לרפואה קרי ליה ערעור, ואפילו כשבולעו אסור (אם לא ע"י אניגרון)^{8,9}.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכח)

לב. החושש בְּשֵׁנוֹ לֹא יִגְמַע בְּהֶם חֶמֶץ וְיִפְלֹט, אֲבָל מִגְמַע וּבֹלַע אוֹ מְטַבֵּל בוֹ כְּדַרְכּוֹ. החושש בגרונו, לא יערענו בשמן אֲבָל בּוֹלַע הוּא שֶׁמֶן וְאִם נִתְרַפָּא נִתְרַפָּא.

מסוכרייא דנזייתא ואיסור סחיטה וכיבוס

(ק"א ב') אמר רב שימי בר חייא משמיה דרב: האי מסוכרייא דנזייתא (בגד שכורכים סביב ברז במקום חיבורו לחבית, למנוע טפטוף), אסור להדוקיה ביומא טבא (משום סחיטה).

(ומבאר) בההיא אפילו רבי שמעון (הסובר דבר שאינו מתכוין מותר) מודה (שאסור), דאביי ורבא דאמרי תרווייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות (שאפילו כשאינו מתכוין, אסור¹⁰).

שיטות הראשונים

האי מסוכרייא דנזייתא, אסור להדוקיה ביומא טבא: רש"י פירש שהוא בגד סביב ברז בחבית, למנוע טפטוף. ואיסורו משום סחיטה¹¹. ובערוך פירש, שנזייתא הוא כד, ומסוכרייא הוא הנקב, ואם בא לסותמו ולהדקו, למנוע

6. ז"ל רש"י: לא יערענו בשמן - בשבת, דמשהי ליה בתוך גרונו ואינו בולעו, וכיון דלא בלע ליה - מוכחא מילתא דלרפואה הוא, וחכמים גזרו על כל רפואות הנכרות משום שחיקת סמנים שהיא מלאכה. תחלה - כלומר: לכתחלה לא יתן השמן בפיו לשם ערעור, כי אם לשם בליעה. ואם בא להשהותו - ישנו.

7. והקשו תוספות (ברכות ל"ו א', ד"ה לא יערענו) א"כ מאי איריא ע"י אניגרון, אפילו בעיניה שרי לבלעו לאלתר! דהא אינו אסור אלא לערער, דהיינו להשהותו! וכתבו ליישב פירוש רש"י שלא יערענו להשהותו, אבל נותן הוא לתוך אניגרון ואפילו להשהותו. והאי בולע, כלומר או בולעו בעיניה בלא שהייה (הובאו הדעות בהגהות מיימוניות, הל' שבת כא, כד. ושם הובא שדעת רשב"ם כרש"י).

8. ולהלכה, כתב המשנ"ב (ס"ק קג): לא יערענו - פירוש, שישהה השמן בפיו, ואפילו אם יבלע לבסוף, דמוכחא מילתא דלרפואה עביד, וכל שכן אם יפלטנו. ויש מתירין כשבולעו לבסוף.

9. והרמב"ם (הל' שבת כא, כד) כתב "החושש בגרונו - לא יערענו בשמן, אֲבָל בּוֹלַע הוּא שֶׁמֶן הַרְבֵּה, וְאִם נִתְרַפָּא, נִתְרַפָּא." וכתב הב"י (או"ח שכח, לב): נראה מדבריו שהוא מפרש דכי קתני אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע, לתוך אניגרון לאו דווקא, אלא אורחא דמילתא נקט (כי אין דרך לבלוע שמן הרבה כי אם ע"י אניגרון). ועיקרא דמילתא הוא לומר שיבלע שמן הרבה, ולא יפלטנו ולא ישנו בגרונו, דתו ליכא הוכחא דלרפואה קא מכיון (ולכאורה היינו דלא כתוספות הסוברים דבלא אניגרון אסור אפילו בלא שהייה).

10. וחייב אם הוא איסור תורה, וניחא ליה. ראה להלן (ק"ג א') בהערה.

11. והקשה ר"ת (כתובות ו' א', ד"ה האי מסוכרייא) דהא סחיטה משום ליבון, ולא שייכא בשאר משקין, דכל דבר המלכלך את בולעו, כגון יין ושכר ושמן, לא שייך ליבון בסחיטתו אלא דוקא במים! וליכא למימר דאסור משום מפרק, כיון שהנסחט הולך לאיבוד! עיי"ש

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שפיכת היין, אסור משום שנראה כמחבר¹². והשו"ע¹³ פירש כרש"י, וכתב שיש מתירין, כשאינן כלי תחתיו, כערוך דפסיק רישא דלא ניחא ליה מותר.

איסור סחיטת משקים מבגד: דעת ר"ת שסחיטת שאר משקין אסורה משום מפרק (שהוא תולדת דש). וסחיטת מים אסורה משום מכבס (שהוא תולדת מלבן). ודעת הרמב"ם שאין חילוק בסחיטה בין מים ליינ, ובכולם אסור משום מכבס¹⁴. ולפירוש ר"ת, בשאר משקין (שאיסורו משום מפרק) לא גזרינן שמא יסחוט אם הולך לאיבוד¹⁵. אבל לרמב"ם (שגם בשאר משקין איסורו משום כיבוס), אין חילוק אם הולך לאיבוד או לא¹⁶. והשו"ע¹⁷ פסק כרבינו תם.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכ)

טז. אסור להדק מוכין בפי פה שיש בו משקין, משום סחיטה.

יח. חבית שפקקו בפקק של פשתן לסתם נקב שבדפנה שמוציאין בו היין, יש מי שמתיר להסירו ואף על פי שאי אפשר שלא יסחוט, והוא שלא יהא תחתיו כלי; דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו, הוי פסיק רישא (פי' אסור נמשך בהכרח מדבר מה כמו הפנות הנמשך בהכרח מהתזת הראש) דלא ניחא ליה, ומתיר. וחלקו עליו, ואמרו דאף על גב דלא ניחא ליה, כיון דפסיק רישא הוא, אסור. והעולם נוהגים היתר בדבר, ויש ללמד עליהם זכות, דכיון שהברזא ארפה חוץ לנערת ואין יד מגעת לנערת, מתיר מדי דהוי אספוג שיש לו בית אחיזה; ולפי שאין טענה זו חזקה, ויש לגמגם בה, טוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת החבית בשעה שפוקקים הנקב (ועין לעיל סי' ש"א עוד מדיני סחיטה).

י. יין או מים שהם צלולים, מתיר לסנן במשפרת... אבל בסודר, מים אסור משום לבון, ויין ושאר משקין, מתיר...

הדרן עלך שמונה שרצים

- (וראה להלן הדעות השונות לגבי גדרי איסור סחיטה). והר"ן (בחידושו), תירץ דאין הכי נמי מדאורייתא לא מיתסר, אלא מיהו כיון דקא סחית במשקין שדרך סחיטה בהן, מיתסר מדרבנן. וכעין זה כתב הרמב"ן (בחידושו). וראה להלן.
12. ותוספות (כתובות ו' א', ד"ה האי מסוכרייא), ביארו דבריו, שמא תיבטל הסתימה אצל הגיגית, ויעשה כלי בשבת. ועוד פירש הערוך, שמגופת החבית ממוך, ואסור להדקה משום סחיטה. ולשני הפירושים כתב שמדובר בנקב למעלה מן הכד, באופן שאין הנשפך הולך לאיבוד. אבל בנקב מן הצד, כיון שהולך לאיבוד, סובר הערוך שאף בפסיק רישיה, כיון דלא ניחא ליה, מותר. מקורות - ערוך (ערך סברה).
13. או"ח שכ"ח. והיש מתירין סוברים כדעת הראב"ד (ראה סו"פ נוטל) הסובר ספוג שיש בו בית אחיזה, הוה ליה כצלוחית מלאה מים שמריק ממנה מים (מג"א ס"ק כב). והוסיף השו"ע שאין הטענה חזקה, וטוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת החבית בשעה שפוקקים הנקב, משום שאז אינו אסור משום מפרק, כיון שהנחסט הולך לאיבוד (מג"א ס"ק כג).
14. כדאיתא בתוספתא, מכבס וסוחט מלאכה אחת. ואין בסחיטה משום מפרק אלא רק כשסוחט פירות.
15. שאפילו אם יסחוט, הרי זה פסיק רישיה דלא ניחא ליה, כיון שהולך לאיבוד. ואף אם לא קי"ל כערוך דפס"ר דלנ"ל מותר, מכל מקום איסורו רק דרבנן, ולא גזרינן דילמא יסחוט. ביאור הגר"א (או"ח שבט).
16. ביאור הגר"א או"ח שבט (הרמב"ן בחי' קי"א א', ואינו מוזכר שם). דעת הרמב"ן שלא שייך לומר בסוחט בגד ממשקים שבו שאסור מהתורה משום דש (כפי שסובר ר"ת), משום שאין דישה אלא בגידולי קרקע. וכ"כ הרמ"ך בהגהות על הרמב"ם (ט"א).
17. או"ח שיט"י, שלדכד, אמנם במקום אחר (שב"ב) כתב שאסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין במפה, דאתי לידי סחיטה. וביאור הגר"א (שב"ב ס"ק מג) זהו כדעת הרמב"ם, דס"ל דגם בשאר משקין יש איסור מכבס. מקורות - רמב"ם (הל' שבת ט"א). רבינו תם (כתובות, ו' א', ד"ה האי). וראה רמב"ן (חי' קי"א א', ד"ה ואי קשיא לך).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

פרק חמישה עשר - אלו קשרים

מלאכות קושר ומתיר

(ק"א ב') **משנה:** (4) ואלו קשרים שחייבין עליהן: קשר הגמלין וקשר הספנין. וכשם שהוא חייב על קישורן, כך הוא חייב על היתרן (כמו שהיה במלאכת המשכן, שצידי החלזון נצרכו לפרקים להתיר קשרי רשתות לקצרו ולהרחיבם). (2) רבי מאיר אומר: כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידי, אין חייבין עליו.

(ומבאר) מאי קשר הגמלין וקשר הספנין? קיטרא דזממא גופיה, ודאיסטרידא גופה (קשר הזמם, שבטבעת המחוברת לחוטם הנאקה. וקשר הקבוע בטבעת שבראש הספינה).

בעי רב אחדבוי: עניבה (שמהודקת היטב) לרבי מאיר, מהו? טעמיה דרבי מאיר משום דיכול להתירו באחת מידי הוא, והא נמי יכול להתירו (ואינו קשר). או דילמא טעמא דרבי מאיר משום דלא מיהדק (כשיכול להתירו באחת מידי), והא מיהדק? תיקו.

גרסינן בתוספתא¹⁸:

זה הכלל - כל קשר שהוא של קיימא ויכול להתירו באחת מידי, או שאינו של קיימא ואין יכול להתירו באחת מידי, אין חייבין עליו, עד שיהא קשר של קיימא ואין יכול להתירו באחת מידי.

שיטות הראשונים

כל קשר שיכול להתירו באחת מידי אין חייבין עליו: דעת הרמב"ם, שתנא קמא במשנה חולק על רבי מאיר, וסובר שאף קשר שיכול אדם להתירו באחת מידי נחשב קשר. ואין הלכה כרבי מאיר. ודעת הריטב"א שרבי מאיר לא בא לחלוק אלא לפרש דברי חכמים. וכן שדר **רב צמח בר פלטוי** דהלכתא כרבי מאיר¹⁹.

מתיר שלא על מנת לקשור: כתבו תוספות, צ"ע אי מיחייב במתיר שלא על מנת לקשור אי לא²⁰. **ומרש"י** משמע דמחייב²¹. אבל רבינו חננאל משמע דבעי מתיר על מנת לקשור²². וכן דעת הרא"ש^{23, 24}.

18. שבת יג, טז. הובאה בב"י (או"ח שיז, א) בשם שיבולי הלקט, וכדלהלן.

19. הובאו דבריו באוצר הגאונים (חלק התשובות). גם שיבולי הלקט (ס' קכד) הביא את התוספתא דלעיל, ומשמע שפוסק כן להלכה. והב"י (או"ח שיז, א) הביא את שיבולי הלקט. ותמה עליו בדרכי משה (ס"ק ב) היות שאינו הלכה, למה הביאו. וכן בשו"ע השמיטו. רמב"ם (פירוש המשנה).

20. ומדלא תני ליה כדתני מוחק על מנת לכתוב, אין לדקדק, דהכי נמי לא קתני סותר ע"מ לבנות, ובפרק במה מדליקין (לעיל ל"א ב') אמרינן בהדיא דבעינן סותר ע"מ לבנות.

21. לפי מה שפירש רש"י בגמרא (ע"ד ב') דאי מתרמי ליה תרי קיטרי בהדי הדדי בשני חוטין זה אצל זה שרי חד ומניח חד, משמע דמיחייב בלא על מנת לקשור. וכתבו תוספות: ולשון קטר לא משמע כפירוש.

22. שפירש, כשנפסק חוט בשני מקומות ונקשר, מתירין ב' הקשרים ומשליכין לחוץ האמצעי, וחוזרין וקושרין שתי הראשים זה בזה, ואין בו אלא קשר אחד. ולפי זה משמע דבעי מתיר ע"מ לקשור. וכן משמע (כפירוש) בירושלמי. תוספות.

23. זה לשונו: מה שנסתפק ר"י אי בעינן מתיר על מנת לקשור או לא, יראה דלא מיחייב אלא דומיא דהואי במשכן, מתיר קשר של קיימא על מנת לקשור של קיימא, כגון צדי חלזון (ע"ד ב').

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

קשרים שאסורים מדרבנן ושמותרים

(ק"א ב') **משנה:** יש לך קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין: קושרת אשה מפתח חלוקה, וחוטי סבכה (שביס עשוי רשת²⁵), ושל פסקיא (כתפיות להדק הבגד לגוף²⁶), ורצועות מנעל וסנדל, ונודות יין ושמן (של עור שכופפים פיהם וקושרים אותם), וקדירה של בשר (שקושרים בגד בפיה).

(המשך **משנה:**) רבי אליעזר בן יעקב אומר: קושרין לפני הבהמה (חבל ברוחב הפתח) בשביל שלא תצא. ומבאר בגמרא דמיירי אפילו בדאית לה תרתי איסרי (קשרים משני הצדדים); מהו דתימא חדא מינייהו בטולי מבטיל, קמ"ל.

(ומקשה) הא גופא קשיא! אמרת יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין, חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא. והדר תני קושרת אשה מפתח חלוקה אפילו לכתחילה!

(ומתרץ) הכי קאמר: יש קשרין שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין, ומאי ניהו קיטרא דקטרי בזממא, וקיטרא דקטרי באיסטרידא. חיובא הוא דליכא, הא איסורא (דרבנן) איכא. ויש שמותרין לכתחילה. ומאי ניהו, קושרת מפתחי חלוקה.

(ק"ב א') **איתמר,** התיר רצועות מנעל וסנדל - **תני** חדא: חייב חטאת. **ותניא** אידך: פטור אבל אסור. **ותניא** אידך: מותר לכתחילה.

(ומתרץ) מנעל אמנעל לא קשיא, הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי (של סנדלרים). פטור אבל אסור בדרבנן (תלמידים). מותר לכתחילה בדבני מחוזא.

סנדל אסנדל לא קשיא, הא דקתני חייב חטאת בדטייעי דקטרי אושכפי (סנדלים של סוחרים ישמעאלים שקושרים הסנדלרים). פטור אבל אסור, בדחומרתא דקטרי אינהו (ברצועות שקושרים הם, שאר בני אדם). מותר לכתחילה, בסנדל דנפקי ביה בי תרי.

שיטות הראשונים

מעשה אומן וקשר של קיימא: שיטת **רש"י ורא"ש**, שהכל תלוי במשך הזמן שרגילים להשאיר את הקשר. כאשר הקשר עומד לעולם, חייב חטאת. כאשר הוא נעשה לפרק זמן של שבוע או שבועיים או חודש, פטור אבל אסור. וכאשר נותר באותו יום, מותר לכתחילה לקושרו. ודעת **רבינו חננאל, רי"ף, ורמב"ם**, שכדי להתחייב

24. והב"י (שי"א) הביא דינו של הרא"ש, וכתב דנראה דלא איירו אלא לענין חיוב חטאת; אבל מדרבנן אסור להתיר אפילו שלא על מנת לקשור. ובביה"ל (ד"ה דינו) האריך בדיון זה, וכתב שהרבה ראשונים חלקו על הרא"ש בזה, וסוברים שחייב אף במתיר שלא על מנת לקשור. ונשאר בצ"ע על הרא"ש. עיי"ש. מקורות - ר"ח ורש"י (הו"ד בתוספות). תוספות (ע"ג א', ד"ה הקושר). רא"ש (זו). וראה רמב"ם (הל' שבת יח). סמ"ג (לאוין סה).

25. לעזי רש"י.

26. לעזי רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חטאת צריכים להתקיים שני תנאים: מעשה אומן וקשר של קיימא²⁷. וכשחסר אחד התנאים, הוא פטור אבל אסור מדרבנן. וכשחסרים שני התנאים: אינו מעשה אומן, ואינו של קיימא, מותר לכתחילה. והשו"ע²⁸ פסק כר"ף ורמב"ם. והרמ"א כתב בשם ויש חולקין כרש"י ורא"ש.

קשר שאינו עומד להתקיים שבעה ימים: פירש ספר התרומה, פטור אבל אסור, במנעל של רבנו, שכורכין אותו בחוזק וקושרין, ואין חולצין מנעליהן מרגליהן עד ליל שבת²⁹. והביאו המרדכי והגהות מיימוניות דעה זו³⁰. ובארחות חיים כתב בשם רבינו פרץ, שכל קשר שעומד ימים בלא התרה, נקרא קשר של קיימא³¹. והכלבו כתב, שכל קשר שאין מתירין ביומיה, פטור אבל אסור. והרמ"א³² הביאו בשם יש אומרים. וכתב שיש מקילין עד שבעה ימים.

שני קשרים זה על זה: נמצא, לפי רי"ף ורמב"ם, קשר של אומן אסור לכתחילה, אפילו כשמתירו בו ביום. ולדעת הרא"ש, מותר אפילו קשר אומן אם אינו עשוי להתקיים. וכתב הרמ"א³³ שיש ליזהר שלא להתיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סי' שיז)

א. הקושר קשר של קיימא, והוא מעשה אמן, חיב, כגון: קשר הגמלים וקשר הספנים, וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרים הרצענים בשעת עשייתן וכן כל פיוצא בזה, אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אמן, פטור. הגה: ויש חולקים וסבירא להו דכל קשר של קיימא, אפלו של הדיוט, חיבין עליו (רש"י והרא"ש ור' ירוחם וטור). ויש אומרים שכל קשר שאינו עשוי להתיר באותו יום עצמו, מקרי של קיימא (כל בו והגה"מ פ"י) ויש מקילין לומר דעד שבועה ימים לא מקרי של קיימא (טור ומרדכי) ועין לעיל סימן שי"ד ס"י.

27. וקשר של קיימא, היינו כגון שדרכו שיהיה כך לעולם, דהיינו שאינו קוצב זמן בדעתו להתירו, והוא קשר שעשוי להתקיים תמיד. משנ"ב (הקדמה לסי' שיז).

28. או"ח שיז, א. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יא). רא"ש (סי' א).

29. לפי שלומדין בכל הלילות של ימות החול, ושוכבין מעט בלבושיהן.

30. והביאה הטור, וכתב, והעומד להתקיים שבעה ימים, פטור אבל אסור. וביאר הב"י דכל שאינו עומד להתקיים שבעה ימים, מיקרי עשוי להתירו בכל יום, וש"י. עוד הביא דברי רבינו ירוחם שאם הקשר עומד לשלושה ימים או שבוע או שבועיים, פטור אבל אסור. וכתב הב"י דמכל מקום משמע ליה דכל שעומד להתקיים פחות משלושה ימים, עשוי להתירו בכל יום מיקרי, וש"י. וראה ט"ז (שיז, ס"ק א) שחלק בזה, ולדעתו קשר שמותר לכתחילה הוא רק קשר שמתירו ביומו, דזה לא חשיב קיום כלל ואינו דומה לשל קיימא. אבל כל שהוא יותר מיום אחד, שקצוב לו איזה זמן, דומה לשל קיימא, ואסור.

31. בב"י הגירסה בארחות חיים אינה ברורה. עכ"פ כתב הב"י דיש לומר דנקט (הטור) שבעה ימים, היינו לומר דלא מחייב חטאת בעשוי להתקיים שבעה. אבל אין הכי נמי דבעשוי להתקיים פחות מכן, נמי איסורא איכא עד שיהא עשוי להתירו בכל יום.

32. או"ח שיז, א. וראה ביה"ל (שיז, ד, ד"ה שאינם) שכתב דבמקום הצורך יש להקל שאפילו יותר מיום אחד לא מיקרי של קיימא כלל. מקורות - התרומה (הל' שבת, סי' רמג). מרדכי (ואלו קשרים, סי' שפו). רבינו ירוחם (נתיב יב, חלק יד). ארחות חיים (הל' שבת, המלאכות, אות קו). הגהות מיימוניות (הל' שבת יא, אות ג). כלבו (סי' לא).

33. או"ח שיז, א. וכתב המשנ"ב (ס"ק יד) פירוש כיון דלר"ף ורמב"ם אסור לכתחלה באומן אפילו כשמתיר בו ביום, ואין אנו בקיאים מהו קשר של אומן, ומסתברא דכל קשר שקושרין אותו הדק היטב הוי של אומן, לכך אנו נזהרים בכל קשר שהוא של שני קשרים, דשני קשרים הוי קשר אמיץ.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

וקָשֶׁר שְׂאִינוּ שֶׁל קִימָא וְאִינוּ מַעֲשֵׂה אֲמֹן, מִתֵּר לְקָשְׁרוּ לְכַתְּחִלָּה.

הגה: וכן לענן התרתו דינו כמו לענן קשירתו (טור).

כיצד? נפסקה לו רצועה וקשורה, נפסקה החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בהמה, הרי זה פטור וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהם מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותם לקיימם. וכל קשר שאינו של קימא, אם קשרו קשר אמן הרי זה אסור; ולצדף מצוה, כגון שקושר למדד אחד משעורי התורה, מתר לקשר קשר שאינו של קימא.

הגה: ויש אומרים דיש לזהר שלא להתיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה, דאין אנו בקיאים איזה מקרי קשר של אמן דאפלו בשאינו של קימא אסור לקשרו והוא הדין להתירו, וכן נוהגין (הגהות אלפסי פרק אלו קשרים); ומכל מקום נראה דבמקום צערא אין לחוש ומתיר להתירו, דאינו אלא אסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו. והא דבעינן ב' קשרים זה על זה, הינו כשקושר שני דברים ביחד, אבל אם עשה קשר בראש אחד של חוט או משיחה, דינו כשני קשרים (סמ"ג).